

Релевантність вітчизняної бюджетної децентралізації умовам сучасності

Надал Сергій Віталійович

Міський голова м. Тернополя, магістр з фінансів

Спасів Наталія Ярославівна

кандидат економічних наук, доцент, завідувач кафедри економіки та управління виробництвом ТКІ, доцент кафедри фінансів суб'єктів господарювання і страхування ТНЕУ, доцент кафедри фінансів ІФНТУНГ

Вітчизняна бюджетна децентралізація, лейтмотивом якої є максимальне забезпечення фінансової незалежності органів місцевого самоврядування, дедалі більше набуває рис керованого механізму, особливо на тлі прийняття Державного бюджету на 2016 рік та низки нормативно-правових актів, які звужують повноваження місцевих органів влади, впливаючи на показники місцевих бюджетів у контексті зменшення їх дохідних джерел, повернення централізації в окремих аспектах місцевого розвитку, звуження повноважень у бюджетних питаннях, значного навантаження щодо фінансування державних соціальних пільг та зміни трансфертної політики стосовно відміни субвенції на підготовку робітничих кадрів. Відповідно, декларуючи здобутки бюджетної децентралізації впродовж першого року впровадження, необхідно посилювати позиції місцевих органів влади в площині набуття фінансової самодостатності, оскільки це запорука подальшого розвитку адміністративно-територіальних одиниць, індикатор якої рівень добробуту територіальної громади, а це основа виходу України із затяжної економічної кризи.

Дієвість впровадження бюджетної децентралізації у 2015 році характеризується наступними результируючими показниками:

- власні ресурси місцевих бюджетів зросли втричі (на 14,7% збільшився обсяг фінансових ресурсів територіальних громад) внаслідок зміни системи та розширення бази оподаткування;

- кількість дотаційних місцевих бюджетів знизилась на 22% (із 96,3% у 2014 р. до 74,6% у 2015 р.) через отримання достатньої кількості власних доходів [6];

- зросла кількість місцевих бюджетів-донорів на 11,5% (із 3,7% у 2014 р. до 15,2% у 2015 р. [6]) за рахунок запровадження стимулюючої системи фінансового вирівнювання спроможності територіальних громад – вилучення на користь державного бюджету тільки 50% коштів (до проведення децентралізації – 100% коштів вилучалося);

- появились збалансовані місцеві бюджети – 10,2% від усіх місцевих бюджетів (у 2014 р. їх взагалі не було) [6];

- відбулося стимулювання територіальних громад до об'єднання шляхом отримання ними повноважень як у міст обласного значення щодо формування дохідної та видаткової частин місцевих бюджетів, а також фінансового забезпечення із Державного фонду регіонального розвитку на створення інфраструктури об'єднаних територіальних громад (у 2015 р. це 3 млрд. грн.);

- з'явилися можливості щодо здійснення місцевих запозичень та надання місцевих гарантій (у 2014 р. місцеві запозичення могли здійснювати 16 міст, у 2015 р. - 182) [6].

Проте, поряд із позитивними здобутками вітчизняної бюджетної децентралізації неможливо не висвітлити негативні моменти її впровадження, зокрема:

1) надмірна подрібненість територіальних громад (92% сільських територіальних громад мають населення менше, ніж 3000 жителів, 11% - менше 500 жителів) (рис. 1 ілюструє детальний розподіл територіальних громад за чисельністю населення);

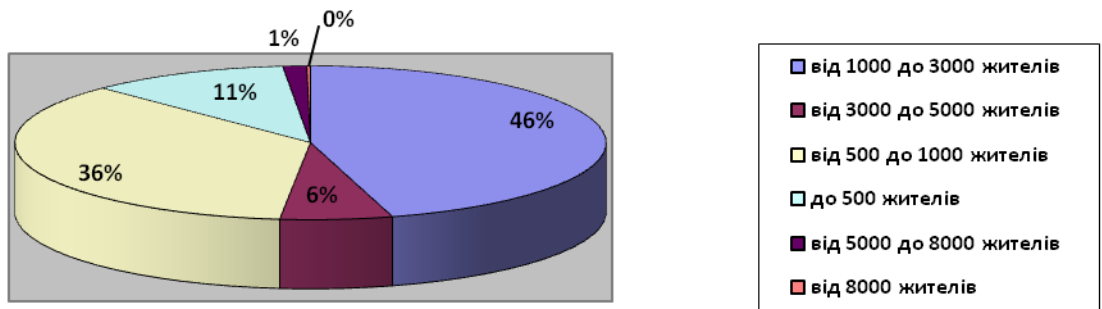

Рис. 1. Розподіл територіальних громад за чисельністю населення станом на 01.01.2016 р. [6].

2) значна дотаційність місцевих бюджетів (згідно даних Державної служби статистики України 50% сільських громад дотаційні на 70%, а 483 територіальні громади на 90% утримуються за рахунок дотацій) [6];

3) непослідовність нормативно-правового забезпечення в частині суперечності чинних законодавчих актів та зволікання з прийняттям змін до Конституції України;

4) дефіцит кваліфікованих кадрів із питань проведення децентралізації;

5) складність та багатоаспектність реформи бюджетної децентралізації;

6) зберігання централізованого контролю за рухом фінансових ресурсів органів місцевого самоврядування;

7) лобіювання інтересів бюджетної децентралізації, виходячи із політичної доцільності та політичних інтересів тих чи інших зацікавлених сторін.

Окрім цього, прийнята вітчизняними законотворцями в кінці 2015 року низка законодавчих актів, зокрема Закон України «Про Державний бюджет України на 2016 рік»; «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України (щодо стабілізації фінансового стану держави та удосконалення окремих положень соціальної політики)»; «Про внесення змін до Бюджетного кодексу України (щодо узгодження норм Бюджетного кодексу зі змінами до галузевого та податкового законодавства); «Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких законодавчих актів України щодо

податкової реформи»; «Про внесення змін до Бюджетного кодексу України щодо реформи міжбюджетних відносин»; «Про добровільне об'єднання територіальних громад» дозволяє констатувати про нівелювання здобутків бюджетної децентралізації, адже делегування повноважень щодо фінансування освіти (яскравий тому приклад – фінансування професійно-технічної освіти), охорони здоров'я, соціального захисту без закріплення певних фінансових джерел переносить увесь тягар на місцеві бюджети, в яких знову спостерігатиметься дефіцит ресурсів на розвиток відповідної адміністративно-територіальної одиниці. А це загрожує повномасштабному впровадженню бюджетної децентралізації та створює штучні перепони в контексті набуття фінансової самодостатності органами місцевого самоврядування.

Список використаних джерел

1. Данилишин Б.М. Децентралізація управління в Україні: з чого почати? / Б.М. Данилишин // [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://kontrakty.ua/article/82116>.
2. Децентралізація влади та реформа місцевого самоврядування в Україні // [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://newukraineinstitute.org/media/news/528/file/DDecentral-15-1.pdf>
3. Макаров Г.В. Очікувані ризики у процесі децентралізації влади в Україні. Аналітична записка // НІСД / [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.niss.gov.ua/articles/1021/>.
4. Юрченко К., Гудзь Г. Які ризики децентралізації? / К. Юрченко, Г. Гудзь // [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://blog.liga.net/user/kyurchenko/article/17090.aspx>.
5. Шевченко О. Бюджетно-фінансова децентралізація у контексті підвищення ефективності управління регіонами / О.Шевченко // [Електронний ресурс].- Режим доступу : <http://old.niss.gov.ua/Monitor/april08/9.htm>
6. Офіційний сайт Державної служби статистики України // [Електронний ресурс]. – Режим доступу із <http://www.ukrstat.gov.ua>,